

Merve Çopuroğlu – Yüksek Lisans Öğrencisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi,
Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı, ORCID: 0000-0003-3782-4364,
mervecopuroglu1@hotmail.com

Gündüz Kuşağı Programları Bağlamında Kadın Güçlenmesini Yeniden Düşünmek: Gelin Evi Örneği

ÖZET

2016 yılından beri gündüz kuşağında yayınlanan Gelin Evi programı yeni gelinlerin yeteneklerini sergilediği bir yarışma olarak abartılı tüketim kültürüne özendirmek ve kadın temsiliyi iyi bir gelin olmaya indirgemek sebebiyle sıklıkla eleştirilse de program tıpkı diğer medya içerikleri gibi toplumu etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir. Programda ele alınan konular ve sunucunun yarışmacıları bağımsızlıkları açısından destekliyor olması kadın güçlenmesi için oldukça önemlidir. Kadın güçlenmesi kavramsal olarak kadınların kendi kararlarını alıp uygulayabilecek kaynakları ve imkanları ellerinde tutarak bunları başkalarına bağımlı olmadan kullanabilmesini ifade etmektedir. Kadın güçlenmesi kavramı Gelin Evi programında bağlamsal düzeyde kendisini göstermektedir. Böylece, Gelin Evi programı hali hazırda sahip olduğu insanları etkileme kapasitesi ile değerlendirildiğinde kadın güçlenmesini sağlayabilecek bir araç haline gelebilir. Televizyon yalnızca insanları eğlendirmekle kalmaz, aynı zamanda fikirleri ve yeni yaşam pratiklerini kitlelere aktaran bir araç olarak kendisini işlevsel kılmaktadır. Bu bağlamda, kadın güçlenmesi söylemi izleyicilerin toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemesi yönünde önemli bir araç olduğundan, kadın güçlenmesine alan açabilecek söylemlerin Gelin Evi programındaki önemi yadsınmamalıdır. Bu çalışma kapsamında Gelin Evi programının 880. ile 894. arasındaki bölümleri içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir. Yapılan içerik analizinin sonucunda, sunucunun kadınların eş seçimi yaparken kendi kararlarının alıyor olmalarını takdir ettiğinin, kadınların ekonomik bağımsızlığa sahip olmalarının önemini vurguladığı ve kadınların meslek edinebilecekleri merkezlerden bahsettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gelin Evi, Gündüz Kuşağı, Kadın Güçlenmesi, Medya ve Kadın, Kadın Temsili.

Rethinking Women Empowerment within the Context of Daytime Shows: Example of Gelin Evi (Bride's House)

ABSTRACT

Although Gelin Evi (Bride's House) program, which has been broadcasted in the daytime since 2016, is often criticized for encouraging the culture of conspicuous consumption as a competition the ways in which new brides show their talents, and for reducing the representation of women to being a good bride, the program has potential to affect the society, just like other media contents.

The topics covered in the program and the host's support of the contestants, in terms of the independence of woman, are crucial for women's empowerment. Women's empowerment as a concept stands for women's ability to take and implement their own decisions, and to use them without being dependent on others. The concept of women's empowerment shows itself in Bride's House program at a contextual level. Thus, when Bride's House program is evaluated through its capacity to influence people, it can transform itself into a tool that can provide women's empowerment. Television does not only entertain people, but also makes itself functional by disseminating ideas and new life practices to the masses. In this context, since the discourse of women's empowerment is an important tool for the audience to adopt gender equality, the importance of discourses that can open up women's empowerment in Bride's House program should not be denied. Within the scope of this study, sections of the Bride's House program between 880th and 894th were examined by subjecting them to content analysis. As a result of the content analysis, it was determined that the presenter appreciated and supported the fact that women make their own decisions when choosing a spouse, emphasized the importance of women's economic independence, and talked about centers where women can get a profession.

Keywords: Gelin Evi, Daytime, Woman Empowerment, Media and Woman, Woman Representation.

GİRİŞ: Fikirleri Yayan Bir Araç Olarak Televizyonu Anlamak

Kitle iletişim araçları insanların bilgi edinmesine, keyifli vakit geçirmesine ve sosyalleşmesine olanak sağlamaktadır. Kitle iletişim araçlarının yalnızca iletişimi mümkün kıldığı düşünülmektedir. Ancak kitle iletişim araçları aynı zamanda fikirlerin yayılmasını ve benimsenmesini sağlamaktadır. Bu bakımdan özel bir ilgiyi hak etmektedir. "Kitle iletişim araçları, toplumun neyi ne kadar bilmesi gerektiğine karar vermekte ve belirledikleri gündem ile varolduğu toplumsal yapının bilişsel düzeyini oluşturmada büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır" (Karaduman, 2007: 45). Kitle iletişim araçları yalnızca fikirleri aktarmakla kalmazlar, buna ek olarak aktardıkları fikirlerin bazılarını ön plana çıkarmaktadır. Bu sayede topluma neyi ne kadar bilmeleri gerektiği aktarılmaktadır. Bu sayede gündemdeki konuların sınırları çizilmektedir.

Televizyon ise hayatımızda uzun zamandır bulunan bir kitle iletişim aracıdır. Televizyon çoğunlukla özel alanda vakit geçirirken tercih edilmektedir. Bir medya aracı olan televizyonun, fikirlerin ve yeni yaşam pratiklerinin yayılmasındaki önemi yadsınamaz. Televizyonda sergilenen pratikler ve buradan etrafa yayılan söylemler insanları etkilemektedirler. Dolayısıyla bireyler televizyonda izledikleri içeriklerden etkilenirler. Kimi zaman bu etkilenme hali beraberinde bir dönüşümü getirmektedir. İnsanlar televizyonda görerek yeni bilgiler edinebilmekte ya da yeni yaşam pratiklerini benimseyebilmektedirler. Çünkü yetişkinlerin toplumsallaşmasında, ait oldukları toplumun normlarını ve değer yargılarını öğrenmelerinde medyadaki içeriklerin rolü önemlidir (Aziz, 1982: 20).

Bu bağlamda, televizyonun ve televizyonda takip edilen programların kitleleri etkileme ve kitleleri harekete geçirme özelliği oldukça önemlidir. "Medyanın verdiği mesajların etkisinin ne olduğu ve bunun ne kadar bilincinde olunup olunmadığı bir tartışma konusu olmakla beraber yetişkinler üzerindeki etkisi yadsınamaz" (Arslan ve Demir, 2017: 34). Toplumu harekete geçiren ve topluma farklı bir bakış açısı sunan televizyonun toplumsal dönüşümlerdeki rolü göz önünde bulundurulduğunda yayınlanan programların etkilerinin sorgulanması gerekmektedir. Bu programlar yayınlandıkları zaman dilimleri ve ekrana yansıtıkları içerikler bakımından farklı hedef

gruplarının tüketimine sunulmaktadır. Farklı grupları etkileme potansiyeli barındıran televizyon programları, içeriklerini bu grubun anlayabileceği ve takip edebileceği temalar çerçevesinde belirlemektedirler. Programlar ise belirlenen hedef grubunun televizyon izlemek için uygun olduğu saatlerde yayınlanmaktadır. “Hamarat kadın olmak, becerikli ev sahibi olmak, saygılı bir gelin olmak ve benzeri konuların konusulduğu “örnek kadın” olma iddiasındaki kadınların yarıştığı gündüz kuşağı programları, son dönemin en popüler televizyon yapımlarıdır” (Yılmaz, 2020: 136). Gündüz kuşağı programları daha çok çalışmayan ve vaktini evde geçiren kadınlara hitap etmesi yönüyle ön plana çıkmaktadır. Adından da anlaşılabilir gibi gündüz kuşağı programları, öğle saatlerinde yayına başlamakta ve bu yayın akşama dek devam etmektedir. Vaktini evde geçiren çoğu kadın bu programları takip ederek kısmi de olsa kamusal alana katılmış ve burada paylaşılan bilgileri takip edebilmiş olur. Kadınlar bu programların tek takipçisi değildir ancak gündüz kuşağını takip eden izleyici kitlesinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadırlar. “Gündüz kuşağı programlarının izleyici kitlesi emekliler, kadınlar ve çocuklardan oluşmaktadır” (Arslan ve Demir: 2018: 37).

Televizyon programlarının izleyicileri etkilediği ve izleyicilere fikir aktarımı yaptığı göz önünde bulundurulduğunda gündüz kuşağında yer alan ve izleyici kitlesinin önemli bir kısmı kadınlardan oluşan programların, bir vakit geçirme aracı olmaktan öte bilgiye ve kamusal alana ulaşmanın yollarından bir tanesi olduğu unutulmamalıdır. Kadınlar bu programlar aracılığıyla gündelik hayata dair konular hakkında bilgi edinmektedir. Günümüzde gündüz kuşağı programlarında yer alan konular oldukça çeşitli olmakla beraber en çok dikkat çekenlerin arasında sağlık, beslenme, hukuki haklar, dekorasyon, evlilik, güzellik gibi temaların olduğu gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada bir gündüz kuşağı programı olan Gelin Evi'nin kadın güçlenmesine etkisi araştırılacaktır. Programın kadın güçlenmesine etkisini sorgulamanın temel amacı literatürde Gelin Evi bağlamındaki eleştirilerin ötesinde, programın kadınlar için güçlendirici olup olmadığını sorgulamaya açmaktır. Çalışma kadınların kendi hayatları üzerinde karar alabilecek kaynakları elinde tutup bu kaynakları verimli bir şekilde kullanabilmesini ifade eden kadın güçlenmesi kavramını merkezine alarak programda kadın güçlenmesine alan açabilecek söylemlerin varlığını incelemektedir. Bu çalışmada Gelin Evi programında kadın güçlenmesinin ne şekilde ele alındığı anlamak için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. “İçerik analizi veriden onun içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak üzere kullanılan bir araştırma tekniğidir” (Krippendorff, 1980: 25). Yarışmanın 880. ve 894. arasındaki bölümleri takip edilerek bu bölümlerde kadın güçlenmesine temel oluşturabilecek söylemler incelenmiştir. Özellikle bu bölümlerin içerik analizine tabi tutulmasının sebebi programın güncel bölümlerini ele almış olmasıdır. Bu sayede, gündüz kuşağında yayınlanan bir yarışma programı olan Gelin Evi'nin toplumda egemen olan eleştirel söylemlerin ötesinde kadınları özgürleştirebilecek bir potansiyel taşıyıp taşımadığı sorgulanmıştır.

Temel Kavramlar: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadın Güçlenmesi

Sosyal ve tarihsel kökenlere dayanan toplumsal cinsiyet kavramı, kişilerin biyolojik cinsiyetlerinin özelliklerine göre ayrılıp kadınlık ve erkeklik kimliklerine göre, belirli davranış kodları ve cinsiyet performansları ile sosyal hayatı deneyimlemesini ifade etmektedir. “Modern toplumlar hiyerarşik ayrımların ve eşitsizliklerin var olduğu toplumlar olarak özellikle cinsiyete dayalı eşitsizlikleri de üretir ve diğer toplumsal eşitsizliklerle iç içe sürdürür” (Sancar, 2014: 23). Cinsiyete dayalı eşitsizliklerin biyolojik farklara dayandığı düşünülse de bunlar toplumsal süreçte sonradan anlamlandırılan toplumsal cinsiyet kimliklerinden kaynaklanmaktadır. “Kadın ve erkek olmak, doğal ve doğuştan olarak adlandırılırken, kadınlık ve erkeklik ise toplumsallaşma süreci ile beraber kültürel bir yapılanmaya işaret etmektedir” (Hepşen, 2010: 14). Kadınların modernleşme

süreci ile birlikte yaradılıştan geldiğine inanılan güçsüzlük, kırılabilirlik, duygusallık gibi özellikleri taşıdıklarına ilişkin kalıp yargılar vardır. Bu kalıp yargılar toplumsal alanda kadınları görünmez kılmakta ve değersizleştirilmektedir. Kadınların eğitime erişmelerinin, çalışma hayatına katılarak ekonomik özgürlüğe sahip olmalarının, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmalarının önünde tarihsel ve toplumsal süreçte şekillenmiş engeller bulunmaktadır.

Bu engeller kadınların ezilmişliğini meşrulaştıran kalıp yargılardan beslenmektedir. Böylelikle toplumda var olan sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel eşitsizlikler kadınların erkeklerden güçsüz olduğuna dair biyolojik indirgemeci ve özcü argümanlarla desteklenerek normalleştirilmektedir. Erkek egemen bakış açısı toplumun farklı katmanlarına tesir ettiğinden, sosyal ilişkiler aracılığıyla yeniden üretilerek toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha derin hale gelmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın ve erkek bireylerin eylemlerinin ve sosyal hayatı deneyimleme biçimlerinin doğuştan gelen biyolojik rollere indirgenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Cinsiyet rollerinin ve kimliklerinin toplumsallaşma ile belirlenmesine karşın, bu ayrımın önkoşulu ve temeli biyolojidir (Savran, 2009: 294). Kadınlardan anne olmaları ve aileleri ile ilgilenmeleri beklenirken erkeklerden kamusal hayata aktif olarak katılıp çalışmalarının beklenmesi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonuçlarından bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde kadınlar geçmiştekine kıyasla eğitim hizmetlerinden daha fazla faydalanıp ve çalışma hayatında aktif olsalar dahi, geçmişten bugüne uzanan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kalkması henüz söz konusu değildir. Buna ek olarak, kadınlar görünürde eğitim, çalışma, siyaset gibi alanlarda aktif olabilmektedirler. Ancak bu alanlarda sahip oldukları otonomi erkekler ile eşit değildir. Yukarıda da bahsedilen toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle kadınlar var oldukları toplumsal alanlarda güçlenmeye ihtiyaç duymaktadır.

Sosyal yapılar ile iç içe geçmiş toplumsal cinsiyet eşitsizliği bireyler arasındaki etkileşimlerle yeniden üretilmektedir. Toplumsal süreçlerle yeniden üretilen eşitsizliklerin sonucunda kadınların ezilmişliği derinleşmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren birbirinden farklı sosyal kurumlara ve yapılara ek olarak medya, idealize ettiği kadın temsilleriyle kadınların toplumdaki ikincil konumunu yeniden üreten ve normalleştiren araçlardan bir tanesidir. “Ataerkil politikalar ve kapitalist sistemin medya ile işbirliği sonucu ikincilleştirilen kadın, bütün bu süreç içinde kişilik değerlerini besleyecek özelliklerden bir kez daha yoksun bırakılmaktadır. Ekonomik bağımsızlığa sahip olamayan, eğitim, öğretim gibi fırsatlardan yoksun, kişilik gelişiminde eksik bırakılan kadın; bir sus objesi, ticari bir nesne olarak algılanılmaktadır” (Güzel, 2013: 84). Kadınların toplumdaki ikincil ve dezavantajlı konumunun yeniden üretilmesi, kadınların belirli kimliklere indirgenmesi ve bu kimliklerin idealize edilmesiyle gerçekleşmektedir. Biyolojik özelliklerinden dolayı ‘annelik’ kimliğine indirgenen kadınların kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda domestik kimlik ve sorumluluklarından sıyrılıp toplumda var olabilmelerinin önünde engeller bulunmaktadır. Tarihsel süreçte kimliği ve varoluşu domestik alana indirgenen kadının kamusal alana çıkıp erkek egemen sosyal yapının içinde başkalarından bağımsız olarak var olabilmesi kadın güçlenmesinden geçer. “Güçlenme kavramının arkasında yatan temel kavram, özerkliliktir” (Karaçay, Zülfikar ve Aydın, 2014: 16). Dolayısıyla güçlenme, bireylerin baskı altında kalmadan kendi yaşamlarını oluşturabilmeleri ve kendi kendilerine yetebilmelerini ifade etmektedir.

Başka bir deyişle, güçlenme kavramı bireylerin mevcut kaynaklardan yararlanması, başka insanlardan bağımsız olarak stratejik karar alma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Kabeer, 1999: 437). Kadın güçlenmesi ise hem kadınların biyolojik cinsiyetlerinden bağımsız olarak belirli kaynaklara erişebilmesini hem de bu kaynakları etkin biçimde kullanabiliyor olmasını ifade

etmektedir. Bu bağlamda, kadın güçlenmesi ancak toplumsal cinsiyete dayalı güç eşitsizliklerinin sorgulanması ve toplumsal yapıların erkek egemen normlardan arınması ile gerçekleşebilecek bir kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, güçlenme kavramının toplumsal cinsiyet gruplarının özel ihtiyaçlarına göre ele alınmadığı durumlarda eşitsizlikler derinleşebilmektedir. Dünyada yaygın olarak ekonomik kalkınma süreçlerine hâkim olan söylem, ekonomik kalkınmanın bireylerin hayat koşullarını iyileştireceği yönündedir. Ancak bu bağlamda toplumdaki kaynaklara erişimin, tıpkı diğer toplumsal süreçlerde olduğu gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden ürettiği göz ardı edilmemelidir. Kalkınmanın ve güçlenmenin toplumsal cinsiyete göre tanımlanmış olmadığı durumlarda kadınların kalkınma süreçlerine tamamlayıcı bir unsur olarak dahil edildiği unutulmamalıdır (Yıldırım ve Gül, 2021: 681). Kalkınmanın kadınları da kapsayabilmesi için kadınlara ulaşabilecek güçlenme söylemlerini ön plana çıkarmak ve kadınların kendi güçlenmelerini sağlayabilecek kaynaklara nasıl erişebileceklerini öğrenmeleri gerekmektedir.

Kadın güçlenmesinin kadınların ekonomik hayata katılmaları ve bireysel tercihlerini etki altında kalmadan yapabilmeleri gibi potansiyel sonuçları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına ve erkek egemen sosyal yapının sonucu olarak ortaya çıkan güç eşitsizliklerinin giderilmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, farklı sosyo-ekonomik gruplara mensup kadınların ihtiyaçlarının farklı olduğu da unutulmamalıdır. Kadınların homojen bir kategori olmadığı ve güçlenirken farklı pratiklere ihtiyaç duydukları göz önünde bulundurulduğunda toplumun farklı kesimlerine hitap eden güçlendirici söylemler de farklılaşmaktadır. Kadınların güçlenebilmesi için uygulanacak yöntemlerin ve kadın güçlenmesi söylemini yayacak araçların ancak birbirlerinden farklı olmaları durumunda her kesimden kadına erişebileceği akılda tutulmalıdır.

Bir Gündüz Kuşağı Programı Olarak Gelin Evi

2016 yılından beri televizyonda gündüz kuşağında yayınlanmakta olan Gelin Evi programı, her hafta beş yarışmacı arasından en iyi gelinin seçildiği bir format üzerine kuruludur. Haftanın beş günü birer yarışmacının yani gelinin evine yapılan ziyaretlerle yarışmacıların evlilik kurumunda ne kadar başarılı oldukları diğer yarışmacılar tarafından puanlanmaktadır. Günün gelininin, evine gelen misafirleri karşıladıktan sonra yaptığı Türk kahvesi ikramının ardından evini gezdirmesi beklenmektedir. Sırasıyla salonun, mutfağın ve yatak odasının dekoru ile alakalı yorumlar ve eleştiriler yapılmaktadır. Evin dekoru ile alakalı yorumlar yapıldıktan sonra çeyiz kısmına geçilmekte, geleneksel adetlere uygun olarak yapılan çeyiz sermesinde çeyizin içindeki her parça tek tek yarışmacılar tarafından incelenmektedir. Bazen çeyiz kısmında günün yarışmacısı diğer gelinlere kendi çeyizinden parçalar veya el emeğiyle üretilmiş ürünler hediye edebilmektedir. Ev turunun ardından yemek masasına geçilmekte, günün gelininin hazırladığı yiyecekler tüketilip lezzet ve sunum açısından değerlendirilmektedir. Tanışma hikayesinin anlatılması ve düğün videolarının da izlenmesi ile günlük akışın sonuna gelinmektedir. Program yarışmacıların o günün gelinini puanlaması ile bitmektedir.

Tüm bu aşamalarda içerikten ziyade bu içeriğin sunumunun ön plana çıkarak televizyon ekranlarında yeni bir tüketim kültürünün üretilmeye başlandığı göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, kahve ikramında Türk kahvesinin ne kadar lezzetli olduğu değil sunumunun ve yanında ikram edilenlerin çeşitliliği önem kazanmaktadır. Ev turunda ise abartılı aksesuarlar ve gösterişli mobilyalar diğer yarışmacılardan daha fazla beğeni alırken sade ve işlevselliğe yönelik mobilyalar eleştiriye maruz kalıp diğer yarışmacılardan gelen puanın kırılmasına sebep olmaktadır. Çeyiz kısmında gösterişli ve emek yoğun ürünler yarışmacılar tarafından daha fazla incelenip beğeni alırken yapımı görece daha basit ve el emeğine dayalı olmayan ürünler daha değersiz olarak

değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda, Gelin Evi yarışmasında yeni gelin kimliği, evini uyumlu dekore edebilmek, misafirleri iyi ağırlayabilmek ve gelinlerin mensup oldukları sosyo-ekonomik sınıf ne olursa olsun genel olarak kişinin çevresine statüsünü veya prestijini göstermek amacıyla gösterişli sunumlar hazırlamak ile tanımlanmaktadır (Güleç, 2015: 63). Bu temalar çerçevesinde programda çizilen yeni gelin profili gösterişçi tüketim pratiklerini sergilemekle özdeşleştirilmektedir (Veblen, 1995). Sunumlar ve dekorasyon, programda bir statü sembolü olarak ön plana çıkmaktadır (Ayata, 1988: 13-25). Gelin Evi yarışması aracılığıyla üretilen kimliğin kendisini sosyal medya içeriklerinden ve dönüşen dekorasyon zevklerinden gösterdiği takip edilebilmektedir.

Programda yansıtılan temalar toplumda var olan sosyal gerçeklik aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. “Televizyon gerçek kültürün çeşitli yönlerini yeniden yaratarak, değiştirerek ve şekillendirerek kullanır” (Lundby ve Ronning, 2002: 12-13). Gelin Evi programının Türkiye toplumunun gerçekliklerini tamamıyla yansıttığı söylenemez ancak bir kısmını ekranlara taşıdığı unutulmamalıdır. Programın, evliliğe ve tüketime ilişkin pratikleri izleyicilere hitap edecek biçimde şekillendirerek kullandığı ve izleyicilerin evlilik ile tüketim konularında yeni değer yargıları üretmelerine sebep olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Gelin Evi yarışması medya aracılığıyla yeni gelin kimliğini üretirken geleneksel toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden üretmektedir ve bu kimlik ile abartılı tüketim kültürünü sergilemeyi ön plana çıkartmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında Gelin Evi programı televizyonda yayınlanan diğer gündüz kuşağı programlarıyla benzer özellikler göstermektedir. Saktanber, kadınların medyadaki temsilinin nazik hanımlar, saygıdeğer ev hanımları ve kutsal anneler çerçevesinde sınırlı kaldığını iddia etmektedir (2010: 192). Böylelikle kadınların temsili sadece gündüz kuşağı programları değil, tüm televizyon programları aracılığıyla domestik alana indirgenmiş olmaktadır. Gelin Evi programında da bu temsillere paralel olarak gelin kimliğinin ön planda tutulmasıyla beraber iyi anneler ve uyumlu eşler idealize edilmektedir. “İlk dönemlerdeki benzer programlar daha çok bilgiye ulaşamayan kadınlara televizyon aracılığı ile yardımcı olmayı amaçlarken bugün artık kadınlara örnek hayatların dayatıldığı yapımlar ekranları doldurmuştur” (Yılmaz, 2020: 136). Gelin Evi programı da diğer gündüz kuşağı programları gibi kadınları belirli bir kimlik üzerinden idealize eden bir program olarak okunabilmektedir çünkü kadınların yerini ev ve aile olarak sınırlayan programın formatı yarışmacıları olan yeni gelinlerin domestik alandaki toplumsal cinsiyet performanslarından hareketle gelişmektedir. Programdaki asıl tartışmalar kadının ideal bir ev hanımı olabilmesi, mutfakta maharetli ve hızlı olup misafir ağırlarken farklı yiyecekler hazırlayabilmesi, evini düzenli ve temiz tutabilmesi, kurduğu yuvada ailesini mutlu edebilmesi gibi geleneksel toplumsal cinsiyet performansları üzerinden açılarak ilerlemektedir. Bu performanslar kadının kimliğinin domestik alana ve aile ilişkilerine bağlı olarak tanımlanmasına ve Gelin Evi programının domestik kimliği idealize etmesine sebep olmaktadır. “Programda ev tamamen kadınların sorumluluğunda olan dişil bir alan olarak kodlanır. Zaten “gelin evi” ifadesi de bu evin kadının alanı olduğunu imlemektedir” (Kebeli ve İnan, 2020: 114).

Yarışmacıların gelin olma kimliğinin ön planda tutulmasıyla beraber bu program bağlamındaki kadın temsili genel olarak iyi anneler, uyumlu eşler ve titiz ev hanımları kalıplarının dışına pek çıkarmasa da özellikle son dönemlerde yayınlanmış bölümler düşünüldüğünde Gelin Evi programını diğer gündüz kuşağı programlarından ayıran bazı durumların varlığı inkâr edilmemelidir. Kadınların eş seçimlerinde kendi tercihlerinin önemli olduğunun vurgulanması, kadınların çalışma hayatına dahil olmalarının öneminden bahsedilmesi ve kadınların meslek edinebilecekleri ücretsiz eğitim merkezlerin varlığından söz edilmesi bu programa bilinç yükseltici

ve farkındalık kazandırıcı özellikler katmaktadır. Mevcut literatürde Gelin Evi hakkında yapılmış çalışmaların genellikle geleneksel kalıp yargıları yeniden üretmesi, medyadaki temsiller aracılığıyla kadınların domestik alanda tanımlanarak idealize edilmesi ve gösterişli tüketim pratiklerinin sergilenmesine odaklandığını görmek mümkündür (Yılmaz, 2021; Kebeli ve İlhan, 2020; Aydın, 2019). Ancak başka bir perspektiften değerlendirildiğinde bu programın feminist bilinci yükseltme potansiyelini ve kadın güçlenmesini sağlayacak ön koşulların kadınlar tarafından benimsenmesini sağlayabilecek gücü göz ardı edilmemelidir. Medyadaki temsillerin ve kitle iletişim araçlarındaki söylemlerin dönüştürücü gücüyle beraber analiz edildiğinde, Gelin Evi programı son bölümleri itibarıyla ele alınmaya başlanan konular sayesinde kadın güçlenmesini sağlayabilecek ve bu fikri geniş kitlelere aktarabilecek bir programa dönüşmektedir. Programın nasıl ve hangi söylemler aracılığıyla kadın güçlenmesi fikrini ele aldığı makalenin ilerleyen bölümlerinde tartışmaya açılacaktır.

Metod

Çalışma kapsamında Gelin Evi programının 13 Haziran 2022 ile 1 Temmuz 2022 tarihleri arasında yayınlanan 880. Bölümünden 894. Bölümüne kadar olan kayıtları programın yayınlandığı kanalın web sitesi üzerinden takip edilerek içerik analizine tabi tutulmuştur. Programın özellikle bu bölümlerinin içerik analizi yöntemi ile incelenmesinin sebebi programın güncel bölümlerinde kadın güçlenmesinin ve bağımsızlığının sunucu ve yarışmacılar tarafından nasıl ve hangi söylemler ile ele alındığını daha detaylı bir şekilde ortaya koyabilmektir. Bu kapsamda, programda sunucu ile yarışmacılar arasında ve yarışmacıların kendi aralarında geçen diyalogların kadın güçlenmesine nasıl ve hangi yollarla alan açabileceği araştırılmıştır. Kadın güçlenmesi söylemini program bağlamında ele alırken temel olarak üç tema belirlenmiştir ve içerik analizi bu temaları odağa alarak yapılmıştır.

İçerik analizinde kullanılan temalardan ilki kadınların eş seçiminde bireysel tercihlerini uygulayabilme becerisi, ikincisi kadınların çalışma hayatına dahil olup ekonomik bağımsızlığa sahip olması ve son olarak, kadınların ücretsiz olarak eğitim alıp meslek edinebilecekleri kurs merkezleri olarak belirlenmiştir. Programın kadın güçlenmesi söylemini nasıl ve hangi yollarla yaygınlaştırabileceğini araştırırken bu temaların seçilmesinin sebebi programın hitap ettiği izleyici kitlesinin ve hali hazırda programa katılan yarışmacıların “evlilik” teması etrafında ortak bir dil oluşturmasının daha kolay olmasıdır. Programın yayın akışının merkezinde evlilik temasının bulunması ve gündüz kuşağının takip eden izleyici kitlesinin önemli bir kısmının günün büyük kısmını evde geçiren ve çalışmayan kadınlardan oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda içerik analizi için belirlenen temaların kadınları çalışma hayatına dahil etmek için motive edeceği ve kadınların bağımsızlık kazanmasına yardımcı olabileceği göz önünde bulundurulmuştur. Programda belirlenen üç tema haricinde kadın güçlenmesini destekleyecek başka söylemler de bulunmaktadır ancak makalenin kapsamı dahilinde temel olarak yukarıda belirtilen odağın dışına çıkılmamaya çalışılmıştır; belirlenen tema dışında kalan kadın güçlenmesine temel hazırlayabilecek söylemler ayrı bir ara başlıkta toplanmıştır.

Gelin Evi Programında Kadın Güçlenmesini Destekleyen Söylemler

Bu bölümde Gelin Evi programının içerik analizine tabii tutulan bölümlerinde yer alan kadın güçlenmesini destekleyebilecek söylemler incelenecektir. Bu söylemler yarışmacıların arasında ya da yarışmacılar ile sunucunun arasında geçen, programın ana akışından bağımsız olarak yapılan konuşmalarda yer almaktadır. Programın ana akışını ise makalenin önceki bölümlerinde bahsedildiği gibi karşılama, kahve sunumu, evin dekorasyonun değerlendirilmesi, çeyiz inceleme, sofranın düzenlenmesi ve hazırlanan yiyeceklerin değerlendirilmesi, tanışma hikayesinin anlatılması, düğün videolarının izlenmesi ve son olarak yarışmacının puanlanması

oluşturmaktadır.

Çalışmanın odağını oluşturan kadın güçlenmesini örnekleyen ve destekleyen temalar yarışmanın program akışının dışında kalıyor olsa dahi bu konuşmaların ve söylemlerin programda var olup gündüz kuşağının izleyicisine ulaşabiliyor olması Gelin Evi programının ne kadar etkili olabileceğini göstermektedir. Eş seçiminde bireysel tercihlerin öneminin, kadınların ekonomik hayata katılmasının ve kadınların meslek edinebilecekleri merkezlerin varlığının vurgulandığı konuşmalar yarışmanın merkezinde bulunmasa da programı takip eden izleyici kitlesi için yadsınamayacak bir öneme sahiptir ve detaylıca incelenmeyi hak etmektedir.

Eş Seçiminde Bireysel Tercihlerin Önemi

Yarışmanın incelenen bölümlerinde katılımcıların hepsinin eşleriyle kendi tercihleri doğrultusunda evlendikleri tespit edilmiştir. Yarışmacıların büyük bir kısmı eşleriyle tanışma hikayelerini anlatırken ya da eşlerinden bahsederken hayatı paylaştıklarını ve birbirlerini sevdiklerini vurgulamaktadırlar.

Programın 880. Bölümünde (URL-1) sunucunun yarışmacılara eşleriyle alakalı hoşuna giden şeyleri sorması üzerine o gün yarışan katılımcı eşini sevme nedenini açıklarken “Eşimi parası için değil benimle olduğu, her zaman yanımda olduğu için seviyorum” diyerek eşlerin evlilikte birbirlerini desteklemesinin önemini vurgulamıştır. Yine aynı yarışmacı eşiyile tanışma hikayesini anlatırken uzun süre eşinin peşinden koşmasından ve birliktelikleri için çabalamasından bahsetmektedir. Genellikle evlilikle alakalı kararlar erkekler tarafından alındığından bu tanışma hikayesi var olan normatif yapıyı yıkan bir anlatıdır ve bundan dolayı sunucu tarafından takdir edilmektedir. Sunucu “Helal olsun sana, hep erkekler mi yapacak?” sözleriyle kadınların da evlenme kararı alınırken veya evlenme öncesindeki flört sürecinde aktif rol alması gerektiğinden bahsetmektedir. Yarışmacı bunun üzerine tanışma ve evlenme hikayelerini daha detaylı anlatmaya başlar, bu esnada yaşadıkları zorluklardan bahseder. Yarışmacının eşinin ailesi başlangıçta evliliklerini onaylamamıştır çünkü eşi için görücü usulüyle başka bir eş bulmuşlardır ve o kadın ile evlenmesini istemektedirler. Ancak yarışmacının eşi ailesine “Asla sizin istediğinizi almam” diyerek kendi kararının arkasında durmuştur. Yarışmacı bunu anlattıktan sonra hem eşinin hem de kendisinin istediklerinin farkında olan insanlar olmalarını belirtir. Evlilik tercihlerini kendi istekleri doğrultusunda yaptıkları için şimdi mutlu bir evlilikleri olduğunu söyler.

Programın 890. Bölümünde (URL-5) ise yarışmacı evlilik ve tanışma hikayesini anlatırken eşinin çalıştığı dükkâna düzenli olarak gelip gitmesi sonucu tanıştıklarından bahseder. Çift tanışıp flört dönemi yaşadktan sonra ailelerini tanıştıran evlenme kararı almışlardır ancak onların durumunda, evlenme kararı görece kısa sayılabilecek bir sürede alınmıştır. Yarışmacının ve eşinin bu kadar kısa sürede bile birbirlerini sevdiklerinden ve birbirlerini eş olarak hayatlarına kabul etmek istediklerinden emin olmalarına rağmen yarışmacının babası kızına kendisini evlenmek zorunda hissetmemesi gerektiğini hatırlatmıştır. Yarışmacının babası “Kendini baskı altında hissetme, belki de sevmeyeceksin” sözleriyle kızının hiç kimseyi sevmek zorunda olmadığını ve evlenirken herhangi bir baskı hissetmesi durumunda kararını değiştirebileceğini ifade etmektedir. Bunun üzerine sunucu “Babanın sana bu şekilde destek vermesi çok güzel değil mi” ifadesiyle ailelerin evlenme sürecinde çocuklarının yanında olup kararlarını desteklemesinin önemini vurgulamıştır.

Kadınların Çalışma Hayatına Katılımı

Programın incelenen bölümlerinde katılımcıların büyük bir kısmı çalışmadıkları için kendilerini ev hanımı olarak tanımlamaktadırlar. Fakat katılımcıların arasında çalışan kadınların varlığı oransal olarak azımsanamaz. Sunucu genellikle çalıştığını ifade eden yarışmacıları takdir etmekte, çalışma hayatı ile evliliğin bir arada yürüyebileceğini, kadınların bağımsız ve güçlü olmalarının önemini vurgulamaktadır. Bu sayede programı takip eden izleyicilere çalışan kadınların da mutlu bir evliliğin olabileceği, çalışma hayatının kadınları güçlendirebileceği, çalışma hayatı ile evdeki düzeni eşzamanlı olarak yürütmenin imkânsız ya da tahmin edildiği kadar zor olmadığı mesajı verilmiş olmakta; kadınların çalışması teşvik edilmektedir.

Programın 881. Bölümünde (URL-2) günün gelini çalışan bir kadındır. Yarışmaya katılan çoğu kadının eğitim seviyesinden bağımsız olarak evlendikten sonra çalışma hayatını terk ettiği göz önünde bulundurulduğunda evlendikten sonra çalışma hayatını devam ettiren bir yarışmacının programı takip eden izleyiciler için örnek bir profil çizebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Yarışmacı başlangıçta eşi onun çalışmaya devam etmesini gerekli bulmasa da kendisi çalışmak istediğini söylemiştir. Bunun sonucunda eşi, yarışmacıyı bu konuda desteklemiştir. Yarışmacı “Eşim çalışmamı istemiyor ama ben çalışmak istediğim için destekliyor” sözleriyle kendi çalışma isteğinin önemini vurgulamakta ve kadınların bu kararı alırken bağımsız olmalarının gerekliliğini hatırlatmaktadır. Bunun üzerine sunucunun “Bir mesleğin varken kendini köreltmemelisin. Evini çekip çevirebilirsin, aynı zamanda çalışabilirsin de” sözleri kadınların aldıkları eğitim doğrultusunda var olan mesleki kariyerlerini ve ekonomik bağımsızlıklarını sürdürmelerini onayladığı yönündedir. Sunucu bunları söyleyerek programı izleyenlere kadınların evlendikten sonra da çalışma hayatlarına devam etmelerinin mümkün olduğu ve çalışma hayatlarını bırakmaları durumunda kadınların kendilerini köreltme ihtimalleri olduğu mesajını vermektedir. Bu sayede kadınları evlendikten sonra da var olan çalışma hayatlarını devam ettirmeleri yönünde teşvik etmektedir.

Programın 882. Bölümündeki (URL-3) yarışmacı evlendikten sonra değil ancak çocuk sahibi olduktan sonra çalışma hayatını bırakmıştır. Yaklaşık bir buçuk sene kadar çocuğunu büyütmeyle ilgilendiğini fakat artık çocuğunun da büyümesiyle birlikte yeni şeyler yapmak istediğini belirten yarışmacı programa katılma sebebinin yeni şeyler yapmak için ve farklı insanlarla tanışmak için motive olmak olduğunu ifade eder. Yarışmacı kadınların çalışmayınca psikolojik olarak kötü etkilenebileceğini, kadınların kendilerini aktif tutmaları gerektiğini söyler. Yarışmacının söylediklerinin üzerine sunucu “Çalışma hayatı bırakılınca tamamen zıt bir hayata geçiş yapılıyor” diyerek yarışmacının söylediklerini onaylar ve çalışma hayatını bırakmanın kadınlar için olumsuz sonuçlar doğurabileceğinden bahseder. Yarışmacı “Dışarıdaki hayatı da kaçırmamak lazım” diyerek kadınlar çalışmıyor olsalar bile sosyal hayatlarının olması gerektiğini ve kadınların kendilerini ev içi işleri ile sınırlamamalarının gerektiğinin altını çizmektedir. Böylelikle hem çalışma hayatı ile ev hayatının dengeli olabileceği vurgulanır, hem de çalışan kadınların doğum sonrası işlerini geri dönmelerinin kadınların psikolojik sağlığı için önemli olduğu mesajı verilmektedir.

Programın 891. Bölümünde (URL-6) yarışan gelin, gelen misafirlerini evinde karşılamak yerine işyerinde karşılar ve burada onlara hem kendi ürettiği ürünleri gösterir hem de yöresel yiyecekler ikram eder. Yarışmacının sahip olduğu ve işlettiği seramik dükkanında doğal taş, özel tasarım takılar ve seramik ürünleri satılmaktadır. Ayrıca bu dükkâna gelen müşterilere seramik tezgahının nasıl kullanıldığı gösterilmektedir. Gelen misafirler ve sunucu burada satılan ürünleri incelerler ve yarışmacıyı hem çalıştığı için hem de özgün ürünler tasarlayıp sattığı için takdir ederler. Sunucu başka yerlerde bulunmayan ürünleri görünce “Yeni ürünlerin Türkiye’den çıkıp dünyaya yayılması

çok güzel” diyerek beğenisini dile getirir. Yarışmaya katılan gelinin misafirlerini evinde karşılamak yerine işyerinde karşılaması, izleyicileri etkileme potansiyeli bakımından yalnızca çalıştığını dile getirmesinden daha güçlüdür. Ayrıca, yarışmacı tıpkı kendisi gibi annesinin de çalışma hayatı olduğunu söyler.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2022 yılının haziran ayında yayınladığı İşgücü İstatistiklerine göre (URL-8) erkeklerin işgücüne katılımı %72,1 iken kadınların işgücüne katılımı %35,4'tür (TÜİK, 2022: Mevsim Etkisinden Arındırılmış İşgücüne Katılım Oranı). Formel işgücü piyasasındaki cinsiyet eşitsizliği kadınların bakım emeğinden sorumlu kılınmasından kaynaklanır (Ecevit, 2015). Çalışma hayatını benimsemiş ve ev hayatı ile çalışma hayatını dengeleyebilmiş kadın temsillerinin televizyonda yer alması ülkemizde oldukça düşük olan kadın istihdamını arttırabilmek açısından oldukça önemli rol oynamaktadır. Televizyonda çalışan kadınların da temsil edilmesi, çalışan kadın imgesini evli kadın kimliği ile zıtlaştıran kalıp yargıları yıkmaya potansiyeli taşımaktadır. İzleyiciler çalışmanın da hayatın bir parçası olduğunu, kadınlar için kendini gerçekleştirebilme ve güçlenme yollarından bir tanesi olduğunu çalışan kadınları gördükçe anlayabilmektedirler.

Yarışmanın 884. (URL-4) ve 890. Bölümlerinde (URL-5) yarışan katılımcılar çalışan kadınlar olsalar da programda gelişen konuşmaları odağında çalışma hayatı yer almamıştır. Buna rağmen, bu bölümlerde katılımcıların çalıştıklarını ve meslek sahibi olduklarını beyan etmelerinin önemi yadsınamaz. 884. Bölümde sunucunun yarışmacıya çalışıp çalışmadığını sorması üzerine yarışmacı muhasebeci olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine sunucu “Ne güzel” diyerek durumu takdir etmiştir.

890. Bölümde (URL-5) ise yine meslek sahibi olan bir yarışmacı vardır. Beden eğitimi öğretmeni olduğunu söyleyen yarışmacı aynı zamanda bir spor salonunda pilates dersi vermektedir. Yarışmacı eşi ile pilates dersi verdiği bir öğrencisi aracılığıyla tanışmıştır. Yarışmacının eşi ile tanışma hikayesini anlatırken bu detayı vermesi kadınların çalışıyor olmaları sayesinde sosyal çevrelerini geliştirebileceklerini, yeni insanlarla tanışabileceklerini ve hatta evlenip hayatlarını paylaşacakları kişi ile çalışırken tanışabileceklerini gösteren bir örnektir. Bunlara ek olarak, yarışmacı üç aylık hamiledir ve bebek beklemektedir. Ülkemizde kadın istihdamının artırılması yönündeki en önemli engellerden bir tanesi kadınların hamile kalmasıyla beraber çalışma hayatından çekilmesi ya da doğum iznine ayrıldıktan sonra bir daha çalışma hayatına geri dönememesidir. Kadınların hamilelik ve doğum izinlerini kullanmalarına ilişkin yasal hakları olmalarına karşın “kadınları annelik izni nedeniyle işe almamak ve/veya hamile kadınları işten çıkartmak” işgücü piyasasındaki yaygın cinsiyete dayalı ayrımcılık pratiklerindedir (Ünlütürk Ulaş, 2015: 735). Medyada hamile olup çalışmaya devam eden bir kadın temsiline yer alması programı izleyen kadınlara çocuk sahibi olmanın çalışma hayatından çekilmek anlamına gelmediğini ve sağlıklı bir hamilelik geçirirken çalışma hayatına devam edilebileceğini göstermektedir. Bu yönden değerlendirildiğinde çocuk beklerken aynı zamanda çalışmaya devam eden bir kadının gündüz kuşağı programlarında yer alması programı izleyen kadınları ekonomik bağımsızlıklarını korumak ve kendi çocuklarını daha bilinçli yetiştirmek konusunda teşvik edebilmektedir.

Programın 892. Bölümünde (URL-7) yarışan gelin çalışan bir kadındır, güzellik salonu sahibi olduğunu söyler. Yarışmacı evinin gezilip dekorasyonun değerlendirildiği sırada fırının camı üzerinde toz kaldığını söyleyen bir yarışmacıya küçük detaylara takılmasının gereksiz olduğunu söyler. “Benim sadece bir işyerim yok, şehirlerarası gidip geliyorum, çok yoğun çalışıyorum”

diyerek çalışan bir kadın olduğu için evin düzeni ve temizliği ile alakalı ufak kusurların olabileceğini ifade eder. Bu konuşma kadınların hem çalışıp hem de evlerinin düzenini mükemmel tutmaları gerektiğine dair anlayışın dışına çıkarak kadınları özgürleştirebilecek bir alan açmaktadır. Bu sayede çalışan her kadının evinin mükemmel olmak zorunda olmadığı mesajı izleyicilere aktarılmış olur. İzleyiciler ufak kusurlara sahip ancak düzenini koruyan bir evi televizyonda gördüğünde sahip oldukları kalıp yargılardan kurtulabilmektedir. Bu konuşma programı takip eden, çalışmak isteyen ancak çalışırsa eviyle ilgilenemeyeceği yönünde kaygıları olan kadınları çalışma hayatına katılma konusunda cesaretlendirebilecek bir konuşma niteliği taşımaktadır.

Kadınların Meslek Edinebilecekleri Merkezler

Türkiye’de, tıpkı tüm dünyada olduğu gibi, kadın istihdamının artırılmasının önündeki en önemli engellerden bir tanesi tarihsel ve toplumsal süreçte ortaya çıkan eşitsizliklerden kaynaklı olarak kız çocuklarının eğitime erişiminin erkek çocuklara göre daha kısıtlı olmasıdır. Kız çocukları oransal olarak erkeklerle kıyaslandığında eğitime daha az erişmektedirler. İstatistiklere bakıldığında okullaşma oranının yükselmesine rağmen kız çocuklarının eğitimde yaşadığı sorunların temel sebebi okul terkinin kız çocukları arasında erkek çocuklara göre daha yüksek olmasıdır (Özaydınlık, 2014: 100). Yani, eğitime erişebilen kız çocuklarının eğitimde kalma süresi erkek çocuklardan daha azdır. Kadınların iş hayatına dahil olmalarının önündeki toplumsal engeller, kadınları ekonomik alandan dışlayan sistematik politikalar ve kadınların çalışmayıp iyi bir eş, anne ve ev hanımı olmaları gerektiğiyle alakalı toplumsal baskılar eğitim alanındaki eşitsizliklerle iç içe geçtiğinde kadınların çalışma hayatına entegre olması daha da zorlaşmaktadır. Herhangi bir mesleki eğitime sahip olmayan kadınlar için çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından ya da yerel yönetimlerin inisiyatifiyle açılmış eğitim merkezleri kadınların meslek hayatına ve ekonomiye kazandırılması için oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Kadınlar bu kurslarda ya da eğitim merkezlerinde yalnızca bir meslek edinmezler, aynı zamanda başka insanlarla sosyalleşerek aile hayatları dışında da bir hayata sahip olmaktadır. Böylece kadınlar kendi güçlenmeleri için diğer kadınlarla da dayanışma içinde olabilecek temeller atmaktadırlar. Dolayısıyla hali hazırda mesleki bir eğitimi olmayan ve çalışma hayatına katılmamış kadınlar için açılmış kurslar ya da eğitim merkezleri kadın güçlenmesinin vazgeçilemez bir parçasını oluşturmaktadır.

Programın Şanlıurfa şehrinde çekilen 890 ile 894 aralığındaki bölümlerinde bu şehirde bulunan Kadın Destek Merkezinden sıkça bahsedilmektedir. Kadın Destek Merkezi kadınlara el işi ile yapılan geleneksel ürünlerin yapımını öğretmekte ve kadınların bu ürünleri Kadın Destek Merkezi aracılığıyla pazarlayabilmelerini sağlamaktadır. Yarışmacıların tamamının haberdar olduğu Kadın Destek Merkezi, yarışmacıların gözünde yalnızca kadınların meslek edinebilecekleri bir kurum olmaktan çok daha fazlasıdır. Yarışmacılar Kadın Destek Merkezini aynı zamanda kadınların dayanışma içinde olup birbirlerini destekleyebilecekleri bir alan olarak tanımlamaktadırlar.

Yarışmanın 890. Bölümündeki (URL-5) gelin, çeyizini diğer yarışmacılara ve sunucuya gösterirken çeyizinde bulunan bir yatak örtüsünü annesinin Kadın Destek Merkezine giderek yaptığını anlatır ve bu sayede Kadın Destek Merkezi ile alakalı konuşma başlamış olur. Yarışmacı annesinin yaptığı yatak örtüsünü gösterdikten sonra Kadın Destek Merkezinde el emeği ürünler yapıldığının ve kadınlara eğitim verildiğinin bilgisini verir. Bunun üzerine sunucu “Peki kadınlara ekonomik olarak da destek oluyor mu” sorusunu sorar ve yarışmacıdan “Tabii ki, bunları yapıp satanlar, kendi dükkanlarını açanlar var” cevabını alır. Sunucu kadınların birbirlerini desteklemesini takdir etmektedir: “Kadın kadına destek vermeli, her zaman dostu olmalı” diyerek hem yarışmacıları hem de ekrandaki kadınları cesaretlendirmektedir.

Program bağlamında kadınların eğitim alıp ekonomik olarak kendilerine ve ailelerine katkı sağlayabilecekleri bir merkezin varlığından bahsetmek, burada yapılan üretimler ve bu merkezden alınan eğitimler hakkında konuşmak kadın güçlenmesini destekleyebilecek içeriklerden bir tanesi olarak ön plana çıkmaktadır. Kadınları güçlendirebilecek ve onları ekonomik hayata entegre edebilecek merkezlerden ve kurumlardan bahsediliyor olması, gündüz kuşağını takip eden kadınların kendi şehirlerinde bulunan mesleki eğitim veren merkezler ve bu merkezlerin kadınlara sunduğu hizmetler hakkında bilgi almalarını teşvik etme potansiyeli taşımaktadır. Kadınları güçlendirecek merkezlerin öneminin ve faaliyetlerinin söylem düzeyinin ötesine geçip burada üretilen ürünlerin çeyizde yer aldığı gösterilmesinin, izleyicilerdeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda kadınların farkındalığı üzerinde olumlu bir etki yarattığı söylenmelidir.

Ayrıca, yine 890. Bölümde (URL-5) yarışan gelinin çeyizinde yer alan kelaynak kuşu tablosunu kendisinin yaptığını söylemesinin ardından Halk Eğitim Merkezlerindeki kurslar hakkında konuşmaya başlanır. Yarışmacı, yazın Halk Eğitim Merkezindeki kurslara giderek eğitim aldığını anlatır ve diğer yarışmacılar da kendi deneyimlerinden veya çevrelerindeki insanların gittiği kurslardan bahsederler. Halk Eğitim Merkezindeki kursların kadınları ekonomik hayata kazandırma amacı yoktur, bu kurslar katılımcıların hobilerine yöneliktir ve katılımcıları el sanatları konusunda geliştirmeyi hedeflemektedir. Böylece bağlamsal olarak kadınların kendilerini geliştirebilecekleri kurslar hakkında paylaşıma alan açılmış olur. Programın 892. Bölümünde (URL-7) yer alan yarışmacı 890. Bölümde (URL-5) yarışan gelin gibi Halk Eğitim Merkezinin kurslarına katılıp yeni bir şey öğrenmiştir. Yarışmacı kursta keçe yapmayı öğrenmiştir ve çeyizinde keçeden yaptığı tablolar bulunmaktadır. Yarışmacının Halk Eğitim Merkezindeki kurslardan bahsetmesinin ardından sunucu, kadınların eğitim alabileceği Halk Eğitim Merkezi ya da Kadın Destek Merkezi gibi kuruluşların önemini vurgular. Bu sayede kadınların toplumsal ve ekonomik hayata dahil olabileceğinin altı çizilmektedir.

Kadınların kendileri geliştirebilecekleri ve yeni bir hobi edinebilecekleri, ücretsiz olarak hizmet veren bir kurumun varlığından haberdar olması kadın güçlenmesi açısından oldukça değerlidir. Böylelikle kadınlar ev ve aile dışı alanlarda da var olup toplumsal hayata katılabilmektedir. Yukarıda da belirttiğim gibi, programı takip eden kadınların televizyonda bu merkezlerde eğitim almış kişileri ve onların yaptıkları ürünleri görmeleri kadınları toplumsal hayata katılıp sanatsal bir üretim yapma konusunda cesaretlendirebilmektedir.

Diğer Temalar

Programda eş seçiminde bireysel tercihlerin önemi, kadınların çalışma hayatına dahil olması ve kadınların meslek edinebilecekleri merkezlerin haricinde kadın güçlenmesini destekleyebilecek ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin uygulanmasını teşvik edebilecek başka temalar da tespit edilmiştir. Bu temalar evlilik içi iletişim, çiftler arasında kaynaklanabilecek sorunlar ve bunların çözümleri, ev içi iş bölümünün ve çocuk bakımının sorumluluğunun paylaşılması olarak sınıflandırılabilir. Sıralanan temaların kullanımı sunucunun o konuda bir konuşma başlatmasıyla veya soru sormasıyla başlamakta ve yarışmacıların bu konuda kendi deneyimlerini ifade etmesiyle devam etmektedir. Kadınların bu bağlamda kendi deneyimlerini aktarıyor olması hem yarışmacıların kendi arasında fikir alışverişi yapmasını sağlamaktadır hem de programı takip eden izleyiciler için bir kamusallık yaratarak insanların sağlıklı olan ve olmayan ilişki dinamiklerini görmesini sağlayan bir bilgi paylaşımı işlevi görmektedir. Bu sayede yarışmayı izleyen kadınlar diğer kadınların özgürleşme ve evlilik içerisinde taleplerini ifade edebilme deneyimlerinden cesaret alabilmekte, evlilik içerisindeki sorunlulukları ve iş yükünü eşit paylaşmanın mümkün olduğunu fark

Yarışmada eşler arasındaki iletişimin önemi sıklıkla vurgulanmaktadır. Programın 880. Bölümünde (URL-1) yarışmacı eşinin ona Gelin Evi'ne katılması konusunda destek verdiğini, eşinin de programı takip ettiğini söyler. Sunucu eşinin destek vermesinin ve yarışmaya katılma kararını beraber almalarının çok iyi olduğunu ifade eder; bunun üzerine "Bizi izleyen beyleri de ayrı bir seviyoruz" diyerek eşlerin desteğinin önemli olduğunun altını çizmektedir. Yine 880. Bölüde sunucu yarışmacılara onlara göre evlilikte eşlerin arasında olması gereken en önemli kuralın ne olduğunu sorar. Yarışmacıların en çok verdiği cevap "sevgi" ve "iletişim" olur. Yarışmacılardan bir tanesi eş seçerken iletişim sıkıntısı yaşamamak adına kültürlerin yakın olması gerektiğini ifade eder: "Önce konuşabildiğin insanı tercih edeceksin" sözleriyle iletişim evlilikteki her şeyden önce geldiğini vurgulamaktadır.

Öne çıkan temalardan bir başkası ise eşler arasında yaşanan anlaşmazlıklardır. Sunucu sorularıyla yarışmacıların hangi sebeplerden dolayı anlaşmazlık yaşanabileceğini ve bu anlaşmazlıkların nasıl çözülebileceği hakkındaki fikirlerini sorar. 882. Bölümde (URL-3) yarışmacılardan bir tanesi "kıskançlık" sebebiyle eşlerin sorun yaşayabileceğini söyler ve ardından "Kendini sevmeme ve özgüven eksikliği kıskançlığı tetikliyor" cümlesiyle yaygın kanının aksine kıskançlığın dış etmenlerden değil kişilerin kendi özgüvensizliğinden kaynaklı olduğunu düşündüğünü belirtmektedir. Yarışmacının bu düşüncesine paralel olarak, kadınların kendilerini geliştirmeleri ve özgüvenlerini arttırmaları kıskançlığı engelleyebilecek ve evlilikte mutluluğu sağlayabilecek bir yöntem olarak ön plana çıkartılmaktadır. Böylelikle, kadın güçlenmesine temel sağlayabilecek kadınların özgüven sahibi olmaları, kendileriyle barışık olmaları, yaptıkları ve başardıkları şeylerle gurur duymaları fikri desteklenmektedir.

Son olarak, programda ön plana çıkan ev içi işlerin ve çocuk bakımının paylaşımı incelenecektir. şüphesiz, ev içi işlerinin ve bakım emeğinin eşit paylaşımı toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilme yollarından bir tanesidir. UN Woman'ın 2015 yılında yayınladığı rapora göre kadınların bir günde ev işlerine erkeklerden 1 ila 3 saat daha fazla, çocuk, yaşlı ve hasta bakımına ise erkeklerden 2 ila 10 kat daha fazla vakit ayırdığı tespit edilmiştir (URL-9). Kadınların ve erkeklerin ev işlerine harcadıkları süre arasındaki uçurumun giderilmesi için medyada yer alan olumlu örneklerden destek alınabilmektedir. Bu kapsamda, yarışmada çiftlerin yaptıkları iş bölümüyle alakalı örneklerin ve deneyimlerin aktarılması izleyici açaşından önem taşımaktadır.

Programın 880. Bölümündeki (URL-1) yarışmacı salon dekorasyonunun incelendiği kısımda duvarda yer alan ıtaları eşi ile beraber yaptıklarını açıklar. Ardından, eşinin evin dekorasyonu ile ilgilendiğini anlatır. Ev dekorasyonu geleneksel kadınların alanı olarak sınıflandırılmış bir alan olduğundan bu kalıbın yıkılması ve yarışmacının eşinin de bununla ilgileniyor olması oldukça değerli bir örnektir. Sunucu "Bravo eşine, ne güzel ilgilenmesi" diyerek aralarında yaptıkları iş bölümünü takdir etmektedir. Programın 892. Bölümünde (URL-7) ise bir yarışmacının eşlerin birbirlerini kısıtlamaması gerektiğini söylemesi üzerine başka bir yarışmacı kendi eşi ile arasındaki dinamikten bahseder. Bazı durumlarda çocuklu ailelerde kadınların toplumsal hayata katılımının bakım emeğinden dolayı zorlaşmasına karşın, yarışmacı bu yükü eşi ile eşit paylaştığını ifade eder: "Ben çocuklu olduğum halde eşim evde çocuklara bakar, ben arkadaşlarımla her yere giderim" diyen yarışmacı diğerleri tarafından takdir edilmektedir. Sunucu "Sizi tebrik ederim, hem arkadaş hem eş olmuşsunuz. Hayatı paylaşıyorsunuz" sözleriyle sorumlulukları paylaşmanın önemini vurgulamaktadır.

SONUÇ: Kadın Güçlenmesini Gündüz Kuşağına Entegre Edebilmek

Günümüzde televizyon yalnızca bir eğlence aracı olarak değil aynı zamanda bilgiye erişimi kolaylaştıran bir araç olarak da kullanılmaktadır. Özellikle sınıfsal ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler sebebiyle kamusal alana dahil olamayan dezavantajlı gruplar için televizyon, birtakım sınırlılıklara rağmen kamusal alana dahil olabilme ve bilgiye erişebilme yollarından bir tanesidir. Gelin Evi programı, literatürde kadın temsilini iyi bir gelin olmaya indirgemesi ve gösterişli tüketim pratiklerini idealize etmesi bakımından sıklıkla eleştirilse de kadın güçlenmesini sağlayabilecek söylemleri içeriğine dahil ederek toplumun farklı kesimlerine ulaştırabilecek bir potansiyel taşıdığından oldukça kıymetlidir.

Bu makalede Gelin Evi programının seçilen bölümleri içerik analizine tabi tutularak kadın güçlenmesi söylemini hangi bağlamda ve nasıl yansıttığı incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda programda kadınların ekonomik bağımsızlığının önemi, eş seçiminde dikkat edilmesi gereken noktalar, kadınların meslek sahibi olmalarının önemi, evli çiftlerin birbirleriyle yardımlaşmasının önemi gibi konulara değinildiği gözlemlenmiştir. Bahsedilen bu konuların öneminin program sunucusu tarafından vurgulandığı tespit edilmiştir. Seçilip içerik analizine tabii tutulan bölümlerde, programda kadın güçlenmesi ve kadın bağımsızlığı söyleminin ön planda olmamasına rağmen belirli durumlarda önem kazandığı ve ön plana çıktığı görülmüştür.

Programın temel odağı kadınlara kendi tercihlerinin önemli olduğunu ya da ekonomik özgürlüğün bağımsızlığın ilk koşulu olduğunu vurgulamak olmasa da yayın akışı içerisinde bağlamsal olarak bu konulara değinilmesinin izleyici kitlesi üzerinde güçlendirici bir etkisinin olabileceği göz ardı edilmemelidir. Bu etki sayesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak eylemlerin uygulanmasını teşvik edebilmektedir. Programda sunucunun özellikle eşlerin tanışma hikayelerinin anlatılmasının ardından kişilerin seçtiği eşlerle birlikte olmasının mutluluk sağlayacağını vurgulaması, yarışmacıların arasında çalışan ve iş hayatında girmiş bir kadın olduğunda ekonomik bağımsızlığın kadınlar için ne kadar önemli olduğunun altını çizmesi, mesleki donanımı olmayan kadınların hangi yollarla meslek edinebileceğinden bahsetmesi programı takip eden ve bilgiye erişimi kısıtlı olan izleyici kitlesi için oldukça önemlidir.

2016 yılından beri devam eden Gelin Evi programı kadın güçlenmesini destekleyecek konulardan bahsetmektedir. Gelin Evi programı hali hazırda var olan akademik literatür içerisinde kadın temsilini domestik alana indirgemesi ve izleyicileri gösterişli tüketime özendirme nedenleriyle eleştirilmektedir. Nitekim, program kadın güçlenmesini destekleyebilecek söylemleri içerik ve nicelik açısından yayın akışına daha fazla dahil ettiği takdirde izleyici üzerinde olumlu etkilere sahip olabileceği unutulmamalıdır. Program kadın güçlenmesini destekleyecek söylemleri ön plana çıkartarak toplumun kamusal alana ve bilgiye erişimi kısıtlı olan ancak televizyon aracılığıyla bilgiye erişebilen kesimi üzerinde farkındalık yaratıp toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine yardımcı olabilmektedir. Bununla beraber, Gelin Evi programına ait mevcut literatürde de bahsedildiği gibi, programın izleyicileri gösterişli tüketime özendirme ve kadın temsilini domestik alana indirgeme gibi potansiyel olumsuz etkilerinin de olabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar Savran, G. (2009). *Beden- emek- tarih diyalektik: Bir feminizm için* (2. Baskı). Kanat Kitap: İstanbul.
- Arslan, M. Y. & Demir, Z. (2017). Yaşam boyu öğrenmede televizyonun rolü bağlamında bir gündüz kuşağı programı: "Gülben". *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*. 1 (1). 32-44.
- Ayata, S. (1988). Statü yarışması ve salon kullanımı. *Toplum ve Bilim*: 42.
- Aydın, G. (2019). Kitle kültürü ve televizyon: "Gelin Evi" örneği. *Toplum Bilimleri Dergisi*. 26: 129-151.
- Aziz, A. (1982). *Toplumsallaşma ve Kitleleşme Etkileşimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi B.Y.Y.O. Yayınları.
- Ecevit, Y. (2015). Feminist sosyal politika bağlamında, Türkiye'de çocuk bakımı ve eğitimine iki paradigmadan doğru bakmak. Toksoz, G. ve Makal, A. (der.) *Gecmisten Günümüze Türkiye'de Kadın Emegi* içinde. Ankara: Imge Kitapevi. 185-221.
- Güzel, E. (2013). Güzellik dayatması altında tüketim nesnesine dönüşen kadın. *Global Media Journal: Turkish Edition*. 4 (7).
- Hepsen, O. (2010). *Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerim'de kadın bedeni*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Kabeer, N. (1999). Resources, agency, achievements: reflections on the measurement of women's empowerment. *Development and Change*. S: 30(3). ss. 435-464.
- Karaçay, H., Zülfiyar, B. Ş., & Aydın, D. G. (2014). Post-neoliberal kalkınma paradigmasında "kalkınmada kadın ve güçlenme" algısı: dünya bankası örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 16(2): 15-31.
- Karaduman, S. (2007). *Medyatik gerçeklikte kimlik temsilleri: Televizyon haberlerinin aktörleri üzerine düşünceler*. Selçuk İletişim. 4(4): 45-56.
- Kebeli, S., & İnan, M. U. (2020). Gelin Evi'nin kadınları: Türkiye'deki toplumsal cinsiyet rollerinin medyadaki temsili. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(2): 104-121.
- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage: Beverly Hills.
- Lundby, K. ve Ronning, H. (2002). *Medya-kültür-iletişim: Medya kültürü aracılığıyla modernliğin yorumlanması*. S. İrvan (Der.). *Medya Kültür Siyaset Kitabı İçinde* (s. 5-27). Ankara: Alp Yayınevi.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. (33).
- Sancar, S. (2014). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saktanber, A. (2010). Türkiye'de medyada kadın: Serbest, müsait kadın veya iyi eş, fedakâr anne. Ş. Tekeli (Yay.Hzr) 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar Kitabı İçinde (s. 187-207). İstanbul: İletişim Yayınları.
- TÜİK, (2022). Mevsim etkisinden arındırılmış işgücüne katılım oranı. İşgücüne Katılım İstatistikleri. Haziran 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Ististikleri-Haziran-2022-45651> (Erişim: 14. 08.2022).
- Ulutaş, Ç. Ü. (2015). İş ve aile yaşamını uzlaştırma politikaları: Türkiye'de yeni politika arayışları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 70(3): 723-750.

UN Women, (2015). Facts and figures: Economic empowerment. <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/economic-empowerment/facts-and-figures> (Erişim: 14.08.2022).

Veblen, T. (1995). Aylak Sınıf (cev. İnci User). İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası.

Yılmaz, Ç. (2020). Gündüz kuşağı kadın programlarında kadının temsili: Women's representation in daytime generation women programs. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi: International Science And Arts Symposium.

Yılmaz, Ç. (2021). Geleneksel gelin algısının medyadaki temsili ve dönüşümü: “Gelin Evi” örneği. Medya Ve Kültürel Çalışmalar Dergisi: 3(2), 64-77.

Elektronik Kaynaklar:

URL-1: “Gelin Evi”, 880. Bölüm: <https://www.showtv.com.tr/programlar/videolar/gelin-evi-sezon-5-bolum-880-izle/105469> (Erişim: 15.08.2022).

URL-2: “Gelin Evi”, 881. Bölüm: <https://www.showtv.com.tr/programlar/videolar/gelin-evi-sezon-5-bolum-881-izle/105491> (Erişim: 15.08.2022).

URL-3: “Gelin Evi”, 882. Bölüm: <https://www.showtv.com.tr/programlar/videolar/gelin-evi-sezon-5-bolum-882-izle/105514> (Erişim: 15.08.2022).

URL-4: “Gelin Evi”, 884. Bölüm: <https://www.showtv.com.tr/programlar/videolar/gelin-evi-sezon-5-bolum-884-izle/105556> (Erişim: 15.08.2022).

URL-5: “Gelin Evi”, 890. Bölüm: <https://www.showtv.com.tr/programlar/videolar/gelin-evi-sezon-5-bolum-890-izle/105713> (Erişim: 15.08.2022)

URL-6: “Gelin Evi”, 891. Bölüm: <https://www.showtv.com.tr/programlar/videolar/gelin-evi-sezon-5-bolum-891-izle/105727> (Erişim: 15.08.2022)

URL-7: “Gelin Evi”, 892. Bölüm: <https://www.showtv.com.tr/programlar/videolar/gelin-evi-sezon-5-bolum-892-izle/105740> (Erişim: 15.08.2022).